

Posudek oponenta na diplomovou práci Hany Hladinové:

Struktura rodin a domácností na Smíchově v letech 1910 a 1921

Autorka založila práci na rozboru dat z výběrového souboru získaného excerpcí dat ze sčítacích archů z cenzů 1910 a 1921. Vybrala si region, který tehdy jako předměstí Prahy a pozdější součást metropole prošel velmi specifickým demografickým vývojem, v němž se uplatňovaly procesy přirozené reprodukce modifikované vlivy urbanizace a industrializace příměstské oblasti, provázené masivní imigrací. Zkoumané období navíc vybrala tak, aby se v něm promítly též válečné události, změny politického uspořádání a změny životního způsobu, které přinesl vznik republiky. Tyto vlivy se promítly i do složení rodin a domácností, jehož změny se staly cílem autorčina výzkumu. Vznikla práce navýsost zajímavá, jež nepochybně přispěla k bližšímu poznání demografického vývoje dnešní významné části Prahy.

Autorka věnovala mnoho času a trpělivosti pořízení příslušného výběrového souboru, o čemž svědčí detailní popis a rozbor příslušných souborů osob a domácností. Způsob výběru (systematický výběr domů podle popisných čísel s náhodným vylosováním počátku, provedený ve dvou kolech) zajistil podle mého názoru dostatečnou reprezentativnost vzorku téměř 2300 osob. Autorka prostudovala řadu historických materiálů, ale také množství odborné literatury, z níž na řadě míst rádně cituje, musela se vypořádat se změnami zejména ekonomických klasifikací obyvatelstva, i když se mohla částečně opřít o starší práce z historické demografie. K analýze struktury domácností použila nejen již existující historickou klasifikaci domácností P. Lasletta, ale pro lepší možnost srovnání přetřídila soubory domácností také podle současné klasifikace cenzových domácností.

Práce má logickou stavbu, kromě úvodu a závěru se člení do 10 hlavních kapitol. Postup deskriptivní analýzy je klasický, od kapitol podávajících informace o pramenné základně, metodách zpracování, přes teoretická východiska obsahující diskusi s literaturou a přes historické uvedení autorka přechází k popisu demografických charakteristik (věková a pohlavní struktura, složení podle rodinného stavu), kulturně sociálních charakteristik a ukazatelů ekonomické struktury. Velmi kladně hodnotím dobře zpracovanou kapitolu o mobilitě – tedy o migraci a původu obyvatel podle místa narození. Stejně tak se mi líbí zpracování kapitoly o domácnostech a rodinách (uvedena charakteristikami vývoje bytového a domovního fondu, následuje vývoj struktury domácností v podrobném členění podle jednotlivých typů domácností, podle věku a dalších charakteristik osob v čele domácností, uvádí srovnání velikosti domácností a počtu dětí v rodinách). V závěru práce pak autorka hodnotí vlivy migrace a dopady válečných událostí na demografický vývoj v tomto mikroregionu, přičemž zdůrazňuje především značný vliv migrace.

Přestože je zpracování po odborné stránce na velmi dobré úrovni a zjištěné skutečnosti jsou správně komentovány a začleněny do širšího kontextu, nemohu nechat bez povšimnutí několik nesrovnalostí.

V kap. 6.2 na str. 23 je v tab. 3 chybně uvedeno třídění osob do věkových skupin 15-59 a 60+, když uvedené počty osob odpovídají třídění na reprodukční a postreprodukční složku, jak je v textu nad tabulkou ostatně správně popsáno. Nevím ale, proč se liší podíl osob ve věku 50+ v roce 1921 v textu a v tabulce. Z této chyby pak vyplývá i chybný výpočet indexů stárí v tab. 4, definovaných podílem osob ve věku 15-59 a 0-14 let a chybná interpretace. Rozdíly mezi údaji v textu a v tabulce se týkají i indexu maskulinity (tab. 5, str. 24). Podobná chyba je i na str. 46 v textu 1. odstavce, kde u podílu osob s živností je místo 13,5 podle údaje v tab. 20 údaj 3,6.

Na str. 24 v textu odst. pod tab. 5 zůstal neopraven překlep o převaze dívek nad počtem chlapců do 20 let. Na str. 25, v posledním odst. autorka mluví o poklesu plodnosti, ale údaje se týkají jen počtu narozených a hrubé míry porodnosti.

Ačkoliv technické provedení tabulek v textu je poměrně kvalitní (výhradu mám k zbytečně podrobnému uvádění podílů na 2 des. místa), u tab. 14, str. 37 mám výhrady k názvu „Vývoj náboženství na Smíchově ...“.

Tyto chyby vznikly zřejmě nedostatečně provedenou závěrečnou korekturou, o čemž svědčí i neopravené překlepy či nesmyslné časové určení (str. 26, 46, 49) v jinak hezky stylisticky napsané práci.

Práci vhodně doplňuje příloha se základními tabulkami, ukázkou sčítacích archů, s kopií mapy a dobovými obrázky Smíchova. Práce byla předložena v pěkné grafické podobě (chválím zejména grafy věkových pyramid). Nedílnou součástí je obsáhlý seznam pramenů a použité literatury.

Velmi dobré vyjadřovací schopnosti autorky přispěly k tomu, že po technické stránce výborně zpracovaná práce je zároveň také čtivá a zajímavá. Autorka proložila odborné pasáže vhodnými citáty ze sčítacích archů a z místní národopisné literatury.

Z práce je patrné, že Hana Hladinová zvládla metody historické demografie i současné demografické analýzy, je schopna začlenit svá zjištění do širších souvislostí společenského vývoje. Dané téma zpracovávala se zájmem a zaujetím. Zpracováním práce splňuje nároky kladené na magisterské práce a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze 22.5.2006

RNDr. Dagmar Bartoňová, Ph.D.